

quod sub specie continentiae plura similia peccata committat. Nam de aliis virginibus per votum consecratis Deo jam dixerat illis esse nuptias interdictas. Sed sustinendo priorem sensum, qui planior videtur, dicendum est Epiphanium non necessario ibi loqui de omnibus virginibus, vel continentibus, sed de laicis; quæ enim necessitas cogit nos, ut dicamus eum comprehendere omnes, etiam proprie religionem professas? nam, licet eas vocet dicatas Deo, hoc etiam convenit in eas, quæ solum per votum simplex se dicant Deo; eo vel maxime quod tale votum interdum fit publice, et cum solemnitate accidentali, quæ suo modo consecratio virginitatis dicitur, absque professione tamen religionis. Nam de similibus loquitur etiam Paulus, quem Epiphanius citat, 1 Timot. 5: *Adolescentulas viduas devota, usque ad illud, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt.* Itaque ex hoc loco solum habetur Epiphanium tacuisse quidem de voto solemnii, et de ejus efficacia, non vero illud negare, aut non agnovisse.

39. Idem dicendum est ad testimonium Augustini, quod supra etiam explicatum reliquimus, et cum communi sententia diximus de voto simplici esse intelligendum. Quanquam enim (ut ibi etiam dixi) aliqui contendant Augustinum ibi non agere de nuptiis factis contra votum, cum dicit illas esse validas, sed simpliciter de secundis nuptiis, quæ expositio, si vera esset, facilius expedit præsentem difficultatem. Nihilominus negare non possum ibi docere Augustinum validas esse nuptias contra votum factas. Quod ita pro constanti habuit Gratianus, ut in c. 2, dist. 27, ita sententiam August. retulit, *quidam nubentes post votum, etc.*, cum tamen hæc particula, *post votum*, apud Augustinum non legatur; quia illa verba Augustini in d. lib., c. 11, æquivalentia sunt: *Non possum dicere a proposito meliorem lapsas, si nupsissent, feminas, adulteria esse, non conjugia;* nam per propositum melius manifeste votum intelligit, et ideo deficere ab illo lapsum appellat, quem statim dicit esse pejorem adulterio; quia est *lapsus a castitate sanctiori, quæ vocetur Deo.* Non ergo sine causa ita intellexerunt Augustinum omnes non tantum moderni, sed etiam antiqui, et inter eos etiam Hugo de S. Victor., d. lib. 2 de Sacramentis, p. 11, cap. 12, ubi cum Augustini auctoritate premeretur, prius dixit Augustinum fortasse fuisse locutum juxta morem sui temporis,

nunc autem id dici non posse. Quæ responsio supponit Augustinum loqui de voto et professione religionis, et concedit tunc non habuisse hunc effectum. Quo posito, nos in præsentem respondemus consequenter fuisse dicturum Augustinum talem professionem non dissolvit tunc prius matrimonium ratum; nec potuit ex Augustino aliud colligi. Quia vero illa responsio plus admittit quam necessarium sit, et fortasse quam rei veritas habeat, ut ex Cypriano et aliis colligi potest, ideo respondet secundo idem auctor Augustinum loqui de viduis quæ post votum occultum, non de iis quæ post votum publicum nubunt, quod sano modo intelligendum est, juxta supra dicta de voto simplici et solemnii. Loquitur ergo Augustinus de viduis quæ in statu viduitatis permanent, et illum per votum castitatis simplex Deo consecrant. Et de iisdem videtur loqui in lib. de Sanct. Virginit., cap. 33, dum de his viduis dicit aliquando non nubere, non quia non optent, sed quia impune non possunt, ubi non dicit simpliciter non posse, id est, sine peccato dedecoris et infamiae; de illis autem quæ omnino statum mutant, et religiosæ fiunt, ibi nullam mentionem facit. Neque propterea cogimur dicere Augustinum non cognovisse alium vendi modum, qui in proprio statu religionis tunc fieret. Nam in Psal. 75 distinguit simpliciter virginitatem vel castitatem voventes, ab his qui, relictis omnibus, vovent ire in vitam communem, et societatem Sanctorum, quo nomine religionem significare videtur. Et in Concilio Carthagin. IX, ubi Augustinus interfuit cum aliis Patribus, can. ult., specialis mentio fit viduarum, quæ se devoverunt Domino, et, veste laicali abjecta, sub testimonio Episcopi et Ecclesiæ, religioso habitu apparuerunt; in qua descriptione significatur alias fuisse viduas mere seculares et laicas, quæ interdum etiam cum voto in eo statu permanebant; nec videtur Augustinus de prioribus loqui in prædicto libro, ut ex discursu illius constat, probabileque est illarum votum solemnne fuisse, ut in prædicto canone indicatur, et in Concilio Tolet. IV, cap. 55 et 56, quamvis non sit certum, quia, ut supra tetigi, aliquando viduæ, publice et cum externo apparatu voventes castitatem, simplex tantum votum emittebant, et ideo in antiquitate hæc duo discernere sæpe difficile est, ut infra videbimus.

40. Ad Hieronymum, respondeo in illa epist. 22 sine dubio loqui ad virginem laicam, quæ

in domo sua virginitatem servabat, quam per votum Deo consecraverat, et ideo non dubito quin votum illud simplex fuerit. Unde illa verba, quæ in argumento citantur, de sociis seu famulabus intelligi possunt in eodem statu viventium. Quia vero Hieronymus indicat illas non solum valide, sed etiam licite potuisse nubere, dicatque illis proponendum esse illud Apostoli: *Melius est nubere quam uri*, rectius dicitur loqui de illis, quæ virginitatem non voverant, sed tantum eam servabant imitatione dominarum, et postea nubere cupiebant, sub eo colore, quod onerosum esset aliis servire; hoc enim est, quod ait, *si qua simul fugiens servitutem, etc.* Postquam hic locus ex alio simili supra tractato commode explicari, ex epist. 8 ejusdem Hieronymi, in ult. verb. Quod vero de Malco ex eodem Hieronymo affertur, nullius momenti est; nam, licet Malcus esset inhabilis ad matrimonium, potuit merito illam rationem tacere, quam fortasse infidelis herus non intellexeret, et aliam proponere, quæ sufficiebat, et facilius solo lumine naturæ percipi poterat. Sed demus Malcum illum non talem fecisse professionem in monachatu, quæ ipsum inhabilem ad matrimonium redderet, numquid propterea cogimur dicere nullum tunc fuisse religionis statum, qui hunc effectum haberet, aut illum, quem Malcus habebat, sic explicatum, fuisse sufficientem ad matrimonium ratum dissolvendum? nulla sane conjectura est quæ hoc ostendat.

41. Ad Gregorium, respondeo primo tres illas sorores patris sui non fuisse religionem veram professas, sed solum privatam vitam cælibem egisse; quod ex illis verbis colligi potest: *In domo propria socialem vitam ducebant;* et ex illis: *Conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit.* Ex quibus manifeste constat illas non renuntiasse bonis propriis, ac proinde nec moniales fuisse, nec seculo mortuas omnino fuisse. Quocirca, si in eo statu ad futurum matrimonium inhabiles omnino non erant, nec ad dissolvendum præcedens matrimonium sufficientem statum habebant. Adde, ex narratione Gregorii non satis constare an matrimonium illud Gordianæ validum fuerit; nam in fine illius homiliæ indicat Gordianam illam fuisse damnatam, cum eam dicit ab excellentia sanctimonialis habitus ad pœnam commisisse.

42. Solum superest historia relata a Petro Damiano, ad quam respondemus, facile posse in contrarium retorqueri, nam videtur ex ea

colligi matrimonium illud non fuisse validum, quandoquidem ille, qui monasterium dimiserat, et uxorem duxerat, cum esset morti vicinus, ut posset tanti delicti dignam pœnitentiam agere, ad monasterium reportari expetiit, habitumque monachatus, et pœnitentiam de suis pravitatibus accepit. Quod tamen illi necessarium non fuisset, si matrimonium validum extitisset; sufficeret enim ut de peccato commisso doleret, imo nec licuisset invita uxore, quia, ut ibi significatur, matrimonium illud consummatum fuit.

43. Ex antiquis ergo Patribus vel historiis nihil solidum, quod ad rem præsentem faciat, accipi potest; nec etiam ex decretis Conciliorum aut Pontificum antiquis; nam, sicut in illis aliquando indicantur vota virginum aut viduarum non irritantia matrimonium postea secutum, ita etiam in aliis locis significantur vota sufficientia, ut videbimus. Nullum autem vel minimum indicium ex eis accipi potest ex prædictis decretis, ad ostendendum in aliquo tempore vel statufuisse sufficiens ad dirimendum matrimonium prius contractum, non inhabilitando personam ad subsequens matrimonium. Nec denique ratio, quæ ultimo loco subjungitur, aliud probat, quam non simpliciter repugnare separari hos effectus, quod gratis admittimus, et de facto constat aliquod votum irritare subsequens matrimonium, quod non dissolvit præcedens, ut patet in voto ordinis sacri. Negamus autem e contrario aliquando factum esse, quia nec rationabile erat, neque expediens, ut aliquod votum dirimeret matrimonium factum, quod non impediret faciendum, vel quod persona liberaretur a vinculo matrimonii, rumpendo jus alteri acquisitum, relicta habilis ad contrahendum cum alia, ut satis explicatum est.

CAPUT VII.

UTRUM VOTUM SIMPLEX CASTITATIS VIM HABEAT AD DISSOLVENDA SPONSALIA DE FUTURO.

1. *Varii modi præsentis difficultatis.* — Variis modis potest hoc votum fieri, scilicet, ante, vel post sponsalia, quæ et simplicia et jurata esse possunt; fieri etiam potest ut post sponsalia, subsecuta sit virginis defloratio spe futuri matrimonii, aut alii actus, vel nimia familiaritas quæ nomen illius obscuret, eamque minus idoneam ad contrahendum

cum alio reddat, vel quod nihil aliud intercesserit, præter pura sponsalia. Ex quibus varia oriuntur dubia, quæ, licet ab aliis tractentur in materia de matrimonio, hic expedienda sunt, quia ex perfecta cognitione hujus voti magis pendent, et ad illam exacte tradendam necessaria etiam sunt.

2. *Primum dubium: an votum castitatis antecedens irritet sponsalia.* — Primum ergo dubium est, quando votum castitatis antecedit. In quo dicendum est hoc votum impedire, et irrita reddere sponsalia quæ postea contrahuntur, per se ac regulariter loquendo; ita sentiunt communiter Doctores statim citandi, et videtur casus expressus in *c. Rursus*, Qui cler. et vovent. Ratio est, quia talia sponsalia tendunt contra obligationem voti; ergo illicite fiunt. Rursus obligatio voti ex genere suo gravior est, et præcedere supponitur; ergo vincit, et non admittit supervenientem sponsaliorum obligationem sibi repugnantem; ergo irritat illam. Et declaratur amplius, nam illa sponsalia continent promissionem de re illicita, nempe de matrimonio contrahendo contra votum castitatis; ergo sunt irrita. Quæ ratio probat hoc esse verum, etiamsi sponsalia jurata sint, quia juramentum non obligat ad promissionem turpem implendam, atque ita etiam expressum est in *d. c. Rursus*.

3. *Objicies, quia supra dictum est sponsalia per verba de præsentis sine animo consummandi aliquando esse licita; a fortiori ergo licebit eadem sponsalia promittere, et consequenter erit etiam valida promissio.* Respondeo, ideo dixi, *per se et regulariter loquendo*, quia hoc etiam modo illicitum est post hujusmodi votum vinculum matrimonii contrahere, etiam sine animo consummandi illud. In eo autem casu, et cum illis circumstantiis, cum quibus licitum est matrimonium contrahere post votum castitatis, licebit etiam antea illud polliceri per sponsalia de futuro, sine intentione tamen consummandi illud; cum hac enim nunquam potest esse licitum, cum sit voto contraria; sine illa vero non repugnat interveniente aliqua morali necessitate, quæ rarior quidem in sponsalibus de futuro, quam de præsentis esse potest. Et ideo, regulariter loquendo, illa exceptio vel limitatio parum necessaria est. Posito tamen casu in quo talis promissio liceat, non statim necessario sequitur ut postea obliget, nisi etiam talis sit occasio, vel tanta necessitas, ut ad reparandum grave damnum, vel infamiam ali-

cujus personæ, obligetur quis ad matrimonium contrahendum animo ingrediendi religionem; quod vix credo posse contingere, nam in eo casu potius dicerem illum excusari ab integra observatione voti, et posse consummare matrimonium illud, saltem reddendo debitum; quia nec votum castitatis se solo obligat ad ingressum religionis, ut supra dixi, nec propter reparandum temporale damnum alterius obligatur quis religionem ingredi. Igitur ad summum potest tale matrimonium aliquando esse licitum ac permissum, et ideo promissio illius per sponsalia de futuro non erit per se mala. Nihilominus vero postea obligatio voti, quæ major est, præferri poterit sine culpa, ut a fortiori ex sequenti puncto patebit.

4. *Secundum dubium: an hoc votum, subsequens sponsalia simplicia de futuro, illa irritet.* — Secundo ergo loco videndum est, an, si votum hoc subsequatur post simplicia sponsalia de futuro, irritet illa. Multorum enim sententia est non irritare, imo votum illud esse illicitum, nisi fiat sub conditione consensus alterius partis, et consequenter non obligare, nisi alter cedat juri suo; ita sentit Palud., in 4, d. 27, quæstione prima, art. 2, concl. 5, et d. 38, q. 3, art. 5, concl. 4; et idem sentit D. Ant., 3 p., c. 18, § 1 et 2; Sylvester, verb. *Sponsalia*, q. 7; Cord., in Sum., q. 136; Navar., in Sum., c. vigesimo secundo, n. 27, vers. 10. Expresse Abbas, in *c. Veniens*, Qui cler. vel vov., cum glos. ibi; et Hostiens., et Ant., in *c. Rursus*, eod. tit. Fundamentum hujus sententiæ esse potest, quia vel hæc dissolutio fieret jure naturali, vel positivo: non primum, quia promissio humana acceptata inducit obligationem justitiæ; vel saltem nunc de illa loquimur, nam sponsalia, cum consistant in mutuo contractu, sine dubio inducunt justitiæ obligationem; ergo votum superveniens jure naturæ non obligat, unde nec dissolvere potest priores consensus. Probatur consequentia, quia votum factum de re aliena, vel, quod perinde est, de re alteri ex justitia debita, non est firmum, nisi in ordine ad consensum alterius, a quo proinde irritari potest, si consentire nolit, neque aliter acceptatur a Deo, ut supra visum est, quia Deus non vult dona vel promissiones de rebus alienis, quia injuriosæ sunt proximo, ac proinde contra rectam rationem. Quæ ratio etiam locum habet, quando licet res translata in dominium alterius est illi ex justitia debita, quia etiam

ibi violatur justitia, cum privetur proximo jure suo; sed sponsalia inducunt rationem justitiæ, ut suppono; non ergo potest illa irritare. Quin potius per dissensum alterius sponsæ potest tale votum irritari, saltem quantum ad id in quo repugnat juri alterius, si illud petat.

5. Et confirmatur primo a simili, nam votum castitatis, factum post contractum de præsentis, non potest privare alterum conjugem jure suo; et ideo licet vovens obligetur non petere debitum, tenetur tamen reddere petenti; sic ergo votum castitatis factum post sponsalia de futuro, licet obliget voventem ad non petendum, nec procurandum vinculum matrimonii, nihilominus semper tenebit promissum reddere petenti; ex quo principio sequitur, quod non potest alterum privare jure suo, et consequenter neque hoc per votum promittere. Confirmatur secundo, nam si quis promisit alteri vas aureum, verbi gratia, et alius accepit, non potest promissor postea votum facere dandi illud idem vas in eleemosynam, quia hoc esset contra justitiam, vel fidelitatem, et Deo simpliciter infidelis promissio, etiam homini facta. Sed hæc ratio æque procedit in casu nostro, nam, licet votum castitatis sit gravius, eadem proportionem servat ad sponsalia, quæ graviores etiam obligationem inducunt. Tandem confirmatur sumpto generali principio, quod ex supra traditis de voto in genere videtur certissimum, scilicet, quod sine voto non liceret facere, non licere etiam per votum promittere, quia votum non facit rem esse licitam, sed supponit licitam et bonam, et reddit meliorem; sed post sponsalia non liceret, manendo in statu seculari, cælibem vitam ducere absque voto, invita sponsa, ut videtur per se notum, quia est violatio promissionis, et quia alias frustra fere fierent sponsalia, quia, illis non obstantibus, posset quis licite non contrahere; ergo si hoc non licet, nec etiam licet voto se obligare ad non nubendum manendo in seculo; ergo neque ad castitatem, quatenus includit obligationem non nubendi tali sponso, ipso invito, ita enim semper loquimur. Et ideo aliud est in voto religionis; nam post sponsalia potest aliquis licite religionem ingredi, et ideo potest ad id voto se obligare, et eadem ratione poterit intuitu religionis votum castitatis implere, et per ingressum in illam ipsum integre servare; tamen intentionem manendi in seculo, et ibi abstinere a matrimonio, invito sponso,

non videtur ex natura rei esse licitam; non ergo potest tale votum ex natura rei sponsalia præcedentia irritare.

6. Altera vero pars de positivo jure probatur, quia illud ecclesiasticum non est, nullum enim extat de hac rescriptum decretum, quod ab aliquo auctore citetur, vel ego invenerim. Quin potius, in *c. Veniens*, Qui cler. vel vov., indicat Pontifex quamdam mulierem reprehensione pœnitentiæ dignam esse propter votum continentiae post sponsalia factum, quod ipse appellat *propter mentitam fidem*. Si autem sponsalia solverentur per hoc votum, non esset licitum. Dicit fortasse quis illam feminam directe fecisse votum, ne cogatur nubere, timens sponsi severitatem. Sed certe ob hanc causam non posset dici mentitam fuisse fidem, quia utebatur medio alias concesso, sed ad summum imputari posset ei aliqua culpa propter indebitam intentionem in vovendo, quæ magis ad religionis defectum, quam ad infidelitatem in servando promisso pertineret.

7. Tandem dici non potest esse hoc jus divinum; ubi enim est data hæc licentia sponsis? quia neque in Scriptura habetur, neque ex aliqua traditione colligi potest, quia sancti Patres, ex quibus traditiones ecclesiasticas accepimus, nullam mentionem faciunt de solutione sponsalium per hujusmodi vota. Neque etiam fuit necessaria in Ecclesia hujusmodi licentia, cum in ordine ad perfectionem satis sit, quod per votum religionis possint hujusmodi sponsalia dissolvi.

8. *Secunda opinio affirmat dissolvi sponsalia.* — Secunda opinio tenet solvi sponsalia per subsequens votum simplex castitatis; tenet Angel., verb. *Sponsalia*, n. 40, citans Directorium; et Joan. Andr., in *c. De illis*, de Spons.; et Sylv. citat Ant. in *c. De illis*, de Despons. impub. Sequitur Rich., in 4, d. 27, art. 3, q. 4, qui advertit, si sponsalia sint publica, oportere etiam votum esse publicum, et dissolutionem fieri judicio Ecclesiæ; si vero sint occulta, per votum etiam occultum dissolvi posse. Idem tenet Major ibi, q. 5, art. 2; Sot., q. 2, articulo quinto, qui: *Hoc (inquit) in dubium revocari non debet*. Tenet etiam Veracruz, in *Specul. conjug.*, 1 p., art. 21, cas. 12. Ratio, quam Soto adducit, est, quia votum castitatis est de perfectiori modo vitæ; ergo est integre validum et firmum, non obstantibus prioribus sponsalibus. Patet consequentia, quia in sponsalibus semper implicite intelligitur exceptio melioris frugis; ergo ob-

ligat non obstantibus illis; ergo irritat illa.

9. Ad hoc vero fundamentum respondent aliqui canonistæ negando consequentiam, præsertim ultimam et penultimam, quia votum, inquit, et sponsalia æqualis obligationis sunt, et ideo quæ tempore antecedit, alteram vincit; ita refert Sylv., ex Innoc. et Hostiens. Sed illi loquuntur de sponsalibus juratis, de quibus infra; omisso tamen juramento, negare non possumus quin obligatio voti ex generi suo major sit, quam cujuscunque promissionis humanæ: et ideo melius respondebitur negando primam consequentiam. Itaque, quamvis obligatio sponsalium ex suo genere minor sit, tamen quando ipsa antecedit, mutat materiam, et reddit illam incapacem obligationis voti omnino firmi, utpote jam alterius juri subjecta; et ideo superveniens voti obligatio non potest priorem tollere, quia non est in suo genere perfecta et firma, imo includit conditionem: Si alter cedat juri suo. Quod autem Soto dicit de conditione melioris frugis, si per meliorem frugem intelligeret statum religionis, esset id jure fundatum; tamen intellectum universaliter de cælibatu in seculo, sine fundamento id dictum est; quia neque ex jure communi implicatur in sponsalibus illa conditio, nullum enim extat tale jus; nec ex personali intentione contrahentium, nullus enim fere de hoc cogitat, et quamplures, licet cogitent, talem intentionem non haberent; absolute ergo vult unusquisque et obligare se, et obligare alium, quantum potest. Neque etiam dici potest ex natura rei implicari illam conditionem tanquam necessariam ad honestatem contractus, sicut implicatur in voto respectu Dei exceptio, ut non impediatur majus bonum. Hoc, inquam, dici non potest, quia in contractibus civilibus, seu promissionibus humanis, non est necesse talem exceptionem includi, ut honeste fiat; sponsalia vero sunt quidam contractus civilis, seu humana promissio; ergo. Major patet inductione, nam matrimonium licet impediatur perfectionem status, non propterea illicitum est, neque ad suam honestatem requirit ut illam exceptionem includat; nam, licet aliquis mordicus id dicat de matrimonio rato in lege Evangelica, de consummato id dicere non potest, nec de rato secundum se sumpto, prout erat in lege naturæ aut veteri. Præterea idem videre licet in quacumque alia donatione, vel promissione; nam si Petrus promisit centum Paulo per veram et rigorosam stipulationem, licet

fortasse melius fuisset illa dare in eleemosynam, nihilominus ex vi promissionis impeditus manet, neque intelligitur inclusa conditio melioris usus, seu frugis, ut constat ex communi sensu omnium hominum, alioquin nihil esset firmum in humanis promissionibus. Ratio autem est, quia homo non tenetur facere quod melius est, neque etiam se expeditum conservare ad illud eligendum; ergo licite potest aliquid facere, vel ita se obligare, ut jam non solum non sit melius, verum nec liceat quod antea melius erat; ergo ex natura rei ad honestatem actus non est necessarium, ut subintelligatur illa exceptio melioris frugis; ergo per sponsalia potest homo ita se obligare, ut jam sibi non liceat non nubere; et sine dubio, si fingamus sponsalia fieri cum hac expressa et quasi reflexa intentione, non video cur non sint efficacia ad inducendam illam obligationem, cum auctoritate legis non impediatur, et alioquin sint de re honesta, et proprio dominio voluntatis subjecta. Quod si hoc genus obligationis est in potestate contrahentium, quoties absolute spondent, et nihil excipiunt, intelligendi sunt ita se obligare, et eligere minus bonum, relicto meliori.

10. *Differentia inter votum religionis et castitatis quoad hoc.*—Neque in hoc facienda est comparatio cum matrimonio rato, quia in illo sola exceptio religionis admittitur, non quia quomodocumque est melius bonum, sed quia est tale, quod auctoritate legis hoc habeat privilegium, et ideo quantumcumque quis contrahendo matrimonium intendat ita se obligare, ut non possit religiosus fieri ante consummationem, nihil facit quoad hoc, sed semper retinet idem privilegium, quia est lege introductum in favorem boni communis, cui non potest persona privata cedere. E contrario vero, quamvis sacerdotium cum suo voto solemniter sine dubio sit perfectior status quam matrimonium, nihilominus non intelligitur exceptus in contractu matrimonii rati, quia nullius legis auctoritate illa exceptio nititur, et alioquin contractus simpliciter et absolute fit; non est ergo verum illud principium, in humano contractu implicari exceptionem melioris boni absolute, sed illius tantum quod legis auctoritate fundatur, et ita in præsentem fatemur includi exceptionem religiosi status, non tamen voti simplicis castitatis, quia hoc legis auctoritate non fundatur. Alioquin non solum votum, sed etiam propositum perpetuæ virginitatis irritaret vel im-

pediret obligationem sponsalium, quia status virginitatis, etiam secluso voto, est perfectior quam status matrimonii, ut plane sentit Paulus, 1 ad Cor. 7; non enim dixit: *Qui vovit, melius facit*, sed: *Qui non jungit, melius facit*; ergo hoc etiam bonum intelligitur exceptum in sponsalibus, etiam secluso voto, quia etiam hæc est exceptio melioris frugis. At hoc nemo dicit, alias sponsalia nullam affirmativam promissionem continerent, sed solum hanc negativam: *Non contrahat matrimonium cum alia præter te*; nam juxta illam sententiam, si velit cum nullo omnino contrahere, sed cælibatum retinere, liberum illi est, non obstantibus sponsalibus. Consequens autem est, et contra Doctores communiter, et contra ordinariam intentionem contrahentium. Ergo etiam in sponsalibus constat non esse universaliter verum illud principium de subintellecta exceptione melioris boni. Dicere autem illud bonum, voto firmatum, esse majus, plusque participare de ratione status perfectioris, est quidem verum, non tamen sufficiens, ut dicere possimus, sine alia legis auctoritate, vel expressa contrahentium voluntate, hujus boni exceptionem includi in tali contractu, quia magis et minus non variant speciem, seu rationem; alioquin erit, ut sic dicam, exceptio arbitraria, et de multis aliis bonis posset quis dicere etiam intelligi excepta; ut, verbi gratia, si quis fieret conversus in religione, in qua nullum votum, etiam simplex castitatis, conversi emittunt, sed solum se tradunt servitio religionis, per illum actum diceret quis solvi sponsalia, quia est melius bonum, et fortasse æquivalens voto simplici continentia, et quædam participatio status perfectionis; nam proprie status perfectionis etiam per votum simplex continentia non constituitur. Et ideo non est inefficax argumentum, quod Corduba etiam sumit de voto diutius contemplandi, et fortasse efficacius sumi posset de voto simplici pauperatis, et de voto, verbi gratia, perpetuo peregrinandi, et similibus; non videtur ergo hoc relinquendum privato arbitrio, sed auctoritati legis, vel pactioni factæ insistendo.

11. *Ad confirmationem de voto.*—Unde non est simile, quod de voto afferbatur, quia in illo includitur exceptio melioris boni; est enim ratio longe diversa, tum quia scopus voti est divinus cultus, qui semper est major in meliori voto; in promissione autem hominis proxime intenditur commodum vel utilitas ejus, cui fit promissio; et ideo quod aliud

bonum sit melius, impertinens est ad scopum talis promissionis; tum etiam quia in voto, dum bonum minus propter majus relinquatur, semper est in ordine ad eandem personam cui factum est votum, et ex consensu ejus saltem interpretativo; at vero in præsentem illud bonum, quod majus est, non pertinet ad personam, cui facta est promissio, ut per se patet, neque ejus consensus expectatur, ut suppono; nam si illa cederet juri suo, non esset quæstio. Hoc ergo fundamentum de illa exceptione subintellecta non videtur solidum, neque ullo jure aut ratione fundatum; nullum autem aliud hujus sententiæ fundamentum in illis auctoribus invenio, nec facile poterit excogitari.

12. *Tale votum non dissolvit sponsalia ex parte voventis.*—*Ad quid obligetur vovens in hoc casu.*—Propter hæc ergo censeo priorem sententiam in rigore esse veriore, et magis securam ac juridicam. Intelligenda vero est ex parte ipsius voventis, nam ex parte alterius, ut Paludanus expresse declarat, et alii sequuntur, sine dubio remittitur obligatio sponsalium, non enim cogitur quis contrahere matrimonium cum illo, quem novit denuo esse voto castitatis ligatum, quia hoc sibi esset grave onus, quia non posset uti matrimonio, nisi petendo debitum; hæc autem mutatio supervenit post sponsalia ipso invito, et ideo ipsum excusat ab obligatione implendi sponsalia. Si autem ipse nihilominus contrahere voluerit, alter non poterit excusari propter mutationem factam, etiamsi matrimonium sit illi futurum onerosius, quia voluntate ejus talis mutatio facta est, et ideo illum non excusat cum injuria alterius; et alia ratio excusationis nulla relinquatur ratione voti, ut ostensum est. Addendum item est in hac sententia, illam non negare, quin votum illud validum sit, sed solum negare esse firmum, seu perfectum quoad omnia. Obligat enim primo voventem ad non contrahendum matrimonium, quantum in ipso est, et consequenter ad non petendum ut matrimonium contrahatur, et ad acceptandam solutionem sponsalium, si alter consentire voluerit. Si vero ad petitionem alterius matrimonium contrahatur, obligat nihilominus ad non petendum debitum, et ad castitatem conjugalem, durante matrimonio, et si obtingat dissolvi per mortem conjugis, ad integram castitatem. Ratio omnium est, quia tale votum est validum, et obligatorium in his omnibus, quæ alteri injuriosa non sunt. Addunt